

La Catalunya Nord. La situació socio-lingüística als territoris de llengua catalana (III)

**Dades generals:
descripció geogràfica,
demogràfica i
lingüística**

La varietat geogràfica del català parlat a França ha estat tradicionalment coneguda amb el nom de català septentrional o rossellonès. El domini lingüístic del català a la Catalunya Nord¹ correspon al departament dels Pirineus Orientals —excepte la comarca occitanòfona de la Fenolleda—, que inclou set comarques: la Cerdanya, el Capcir, el Conflent, les Aspres, les Corberes, el Vallespir i el Rosselló. Des del punt de vista geogràfic, el territori es divideix en tres zones diferents: la plana que s'estén des de les Corberes, al nord, a les Alberes, al sud; la plana del Rosselló, que s'estén des de la Mediterrània al massís del Canigó, i les valls d'alta muntanya.

La Catalunya Nord (363.793 habitants el 1990) presenta nombrosos desequilibris pel que fa a la distribució de la població sobre el territori. Així, el 80 % de la població i el 95 % de l'activitat agrícola es concentren en menys del 30 % del territori (que correspon a la plana del Rosselló). La capital de la regió, Perpinyà, té 108.049 habitants i concentra la major part de les activitats econòmiques. No existeix cap altre nucli urbà amb una població superior a les 10.000 persones: més del 40 % dels habitants viuen en pobles i ciutats d'entre 2.000 i 10.000 habitants.

L'expansió demogràfica de Perpinyà va començar els anys cinquanta i es va anar accelerant a causa de l'èxode rural cap a la ciutat, la repatriació de nombrosos colons francesos d'Algèria (15.000 persones entre 1962 i 1968) i l'afluència creixent de jubilats vinguts del nord de França. Paral·lelament, ha tingut lloc un desplaçament invers dels joves rossellonesos cap a les ciutats del nord de França i una certa disminució del nombre d'immigrats (principalment algerians, marroquins i portuguesos).

Pel que fa a l'economia, al principi dels anys noranta el 13 % de la població activa treballava en el sector agrícola (quan la mitjana de França se situava llavors en el 8 %), on predominen les petites propietats d'explotació directa dedicades al conreu de fruites i verdures, a la producció vitivinícola i, en menor grau, a la ramaderia. El sector industrial passa una crisi molt important que també afecta la construcció i les obres públiques. El sector secundari ocupa aproximadament el 23 % de la població activa (la mitjana francesa és del 30 %). El sector terciari és el sector més desenvolupat, ja que ocupa el 64 % de la població, gràcies a l'expansió de les indústries turístiques, a les necessitats en matèria de serveis, comerç i administració específiques dels nombrosos jubilats que resideixen al Rosselló, i al desenvolupament de sectors de suport a l'agricultura (recerca tecnològica, assegurances, transports, etc.). La taxa d'atur de la regió continua essent considerable, principalment entre els joves i les dones, i continua creixent: 14 % el 1984, 16 % el 1989, 18 % el 1991, quan aquest mateix any la mitjana francesa era del 10 %. De més a més, cal afegir que el PIB de la regió Llenguadoc-Rosselló és un dels més baixos de França.

Quant a la demografia lingüística, les dades d'una enquesta recent indiquen que el 40 % de la població (aproximadament unes 140.000 persones) declara saber parlar català, tot i que el 16 % reconeix tenir certs problemes d'expressió causats per un coneixement insuficient de la llengua. La competència lingüística augmenta amb l'edat: si només el 16 % dels joves de 18 a 24 anys declaren parlar correctament català, el resultat és del 73 % en les persones més grans de 65 anys. També el factor territorial és important: en els municipis de menys de 1.000 habitants, el 70 % de la població sap parlar català, mentre que a la ciutat de Perpinyà la xifra baixa al 39 %. El coneixement del català també és més elevat entre els agricultors (72 %) i els jubilats (63 %) que en els altres grups socials.

Pel que fa a l'ús social de la llengua, 68 % dels catalanoparlants declaren parlar sovint en català, el 22 % de tant en tant, el 7 % rarament i el 3 % mai. L'ús del català és més estès al si de la família o amb els amics (66 %) que no pas amb les persones grans (37 %) o en l'activitat diària (37 %). D'altra banda, el 61 % dels catalanoparlants afirmen que el seu ús de la llengua és estable, mentre que el 21 % pensen que va disminuint i el 18 % pensen que augmenta. Excepte en la franja d'edats compresa entre els 18 i els 24 anys, la percepció de l'increment de l'ús del català és inversament proporcional a l'edat. Aproximadament 55.000 persones declaren llegir correctament el català, mentre que els agricultors i els estudiants són els que presenten percentatges més alts en la capacitat d'escriure'l (aproximadament el 25 %).

Història general de la regió i de la llengua

El Tractat dels Pirineus (1659) va determinar l'annexió dels comtats catalans septentrionals al regne de França. Des de 1662 van esclatar nombroses rebel·lions entre la població, però van ser ràpidament controlades per les noves autoritats. Dins aquest context, la defensa de la llengua constituïa un dels pilars de la resistència a l'annexió. Fins als últims anys del segle XVII, l'ús del francès era excepcional, atès que el català encara era la llengua principal dels documents oficials. A partir de 1682, però, va començar el procés de francesització en el sistema educatiu, procés que es va estendre després en els diferents àmbits de la vida pública i fins i tot de la vida privada. L'ús exclusiu del francès en l'Administració a partir de 1700 va anar erosionant progressivament la base escrita del català, tot i que la llengua va continuar essent utilitzada en els usos orals dels pagesos, del baix clero i en les escoles rurals religioses.

El procés de francesització es pot dividir en tres etapes: (1) una francesització horitzontal i selectiva que va permetre a alguns grups socials mantenir la seva posició hegemònica, sense que fossin aplicades polítiques repressives generals; (2) després, la francesització es va estendre espontàniament cap avall, atès que les classes mitjanes van intentar emular el model de les classes dominants; (3) finalment, es va donar un procés de francesització cada vegada més coercitiu, ja que el procés d'imitació en les classes populars es feia massa lentament des del punt de vista de les autoritats. El sistema educatiu va ser el principal instrument d'aquest procés, sobretot a partir de la reforma escolar de Jules Ferry.² Finalment, l'encaix de l'economia rossellonesa al mercat nacional i la participació en les dues guerres mundials van acabar de consolidar el procés d'integració.

Actualment, hi ha nombroses organitzacions de defensa de la llengua catalana que tenen com a objectiu la introducció i l'ús del català en el sistema educatiu, com ara la Federació per a la Defensa de la Llengua i de la Cultura Catalanes (associació que integra una cinquantena de petits grups catalanistes), que ha dut a terme un bon nombre de campanyes de catalanització. L'any 1968 es va

crear l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans (IREC), a la vegada que el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC) organitzava la primera Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent (1969). Altres organitzacions importants en la defensa i promoció de la llengua catalana són: Òmnium Cultural Catalunya Nord (que col·labora activament en les iniciatives dutes a terme pels seus companys del Principat) i la Federació Sardanista (que aplega cada cap de setmana unes 300 persones, de les quals vora la meitat són catalanoparlants). Les accions dutes a terme en el sector educatiu per les associacions La Bressola (fundada el 1976) i Arrels (fundada al 1980) s'han anat estenent a tots els àmbits de la vida diària. N'és un bon exemple la creació de Ràdio Arrels, que emet totalment en català. Finalment, cal esmentar l'associació APLEC, que integra totes les associacions dedicades a la promoció del català a l'ensenyament.

Algunes d'aquestes associacions han rebut aquests darrers anys subvencions de la Unió Europea destinades a endegar activitats de desenvolupament de la cultura catalana, de les edicions en llengua catalana, de suport a la creació literària i artística, a generar intercanvis culturals entre les dues bandes dels Pirineus, i a iniciar projectes de promoció de la llengua a l'ensenyament primari.

Estatut jurídic i política oficial

Tot i que el català és considerat una llengua regional de França, no disposa de cap estatut jurídic específic. Això no obstant, la regió Llenguadoc-Rosselló ha creat un organisme oficial que té com a funció la promoció de la llengua i de la cultura catalana i occitana. També existeix l'Intergrup Llengües i Cultures Regionals al si del Consell Regional.

Pel que fa a l'Administració local, l'Ajuntament de Perpinyà ha promogut la llengua i la cultura catalanes per mitjà de diferents iniciatives, d'entre les quals destaca la creació (1978) del Centre de Documentació i Animació de la Cultura Catalana (CEDACC), que està format per una biblioteca, un servei de documentació i una sala d'exposicions.

El CEDACC ha incrementat recentment les seves activitats gràcies a la creació d'un servei de català i d'assessorament lingüístic, l'organització de cursos de català per als funcionaris municipals i per a adults i també cursos de català a l'ensenyament preescolar i primari (1.000 alumnes en total per al curs 1993-1994). De més a més, des de 1981 l'Ajuntament de Perpinyà atorga premis anuals de literatura i d'audiovisuals.

Presència i ús del català per sectors

Ensenyament

L'anomenada *Loi Deixonne* (1951) va permetre la introducció del català com a assignatura optativa a l'ensenyament secundari a raó d'una hora setmanal, tot i que aquesta no era tinguda en compte a l'hora d'obtenir el certificat d'estudis secundaris. També existia un certificat d'estudis superiors de català a la Universitat de Montpeller, però només era vàlid per obtenir un certificat d'estudis superiors lliures. L'any 1962, el Ministeri d'Ensenyament va aprovar que l'examen de llengua regional fos tingut en compte per obtenir el títol de batxillerat. Més endavant, una circular ministerial de 1982 (coneguda com a *circulaire Savary*) va incrementar i desenvolupar les possibilitats ofertes per la *Loi Deixonne* i va permetre l'ensenyament del català durant tres hores setmanals i la utilització del català com a llengua vehicular d'algunes assignatures. Tot i així, el ministre successor va suprimir les hores d'assignatures optatives, on estaven inclosos els cursos de català.

En l'ensenyament públic preescolar i primari (3-11 anys) hi ha un curs d'iniciació a la llengua i a la cultura catalanes (una hora i mitja per setmana), seguit per gairebé el 30% dels alumnes (10.000 nens). L'ensenyament preescolar bilingüe és dut a terme per una xarxa privada creada a Perpinyà l'any 1994. Tot i que només els alumnes de dues classes poden accedir actualment a aquest tipus d'ensenyament, està previst que ben aviat aquesta opció s'estengui també a l'ensenyament primari. L'Ajuntament de Perpinyà col·labora en les iniciatives d'ensenyament del català a preescolar (3-5 anys) i primària (6-11 anys), on les classes de català depenen de la decisió del professor. Des del gener de 1994, l'Ajuntament de Perpinyà també contribueix al finançament d'un miler d'hores de classes de català, la qual cosa ha permès a més de 400 alumnes de preescolar i primària tenir dues hores setmanals de classes de català. L'ensenyament totalment bilingüe català/francès és ofert als alumnes per la xarxa d'escoles catalanes La Bressola i Arrels, des del nivell preescolar a secundària (en aquest cas, l'ensenyament bilingüe es limita a algunes classes, ja que fa poc temps que ha estat introduït). Durant el període 1993-94, uns 250 alumnes van seguir aquest model d'ensenyament.

Una comissió integrada per professors i pedagogs europeus, designada per la Inspecció Acadèmica de Perpinyà, s'encarrega de l'avaluació i del seguiment dels cursos impartits per La Bressola. Els resultats obtinguts demostren que els alumnes tenen una capacitat molt alta per aprendre no només el català, sinó també llengües estrangeres, la qual cosa sembla que és el resultat d'una bona organització del bilingüisme institucional.

En el primer cicle de secundària (11-15 anys), el 12 % dels alumnes reben una hora de classe de català per setmana durant els dos primers anys del cicle. També existeixen cursos opcionals de llengua i cultura catalanes (tres hores per setmana) al llarg de l'ensenyament secundari general (13-15 anys i 15-18 anys), tot i que només el 5 % dels alumnes els segueixen.

Finalment, cal esmentar que els centres de formació professional ofereixen classes optatives de català (entre 1 i 3 hores setmanals). El Consell Regional de Llenguadoc-Rosselló finança la meitat de les hores de classe.

Pel que fa a l'ensenyament superior, la Universitat de Perpinyà ofereix des de 1982 un diploma d'estudis universitaris generals (DEUG) de llengua catalana, un màster (des de 1984) i un diploma d'estudis d'aprofundiment (DEA) (també des de 1984). L'avaluació duta a terme l'any 1993 per la Comissió de l'Ensenyament del Català a les Universitats Situades fora de Catalunya dona la xifra de 940 estudiants universitaris de català a França. El departament de català de la Universitat de Perpinyà, designat amb el nom d'Institut Francocatalà (IFC), comptava el 1993 amb 6 ensenyants titulars i 230 estudiants. Ofereix estudis multidisciplinaris en català (història, literatura, llengua, art, economia, dret, etc., de tots els territoris de llengua catalana). Els titulats de català de Perpinyà (una mitjana anual de 15 a 20 títols de primer cicle, 8 llicenciatures, 3 o 4 màsters, 2 o 3 diplomes d'estudis superiors i 1 doctorat) troben una sortida als seus estudis en el sector dels mitjans de comunicació, en el comerç, en l'Administració pública i en l'ensenyament, àmbit on, després d'haver viscut una situació precària, el certificat d'aptitud per a l'ensenyament secundari (CAPES) de català, creat el 1992, ha obert noves perspectives.

Des de 1987, els joves sortits d'altres universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de les Illes Balears i Universitat de València) participen en els cursos de la Universitat de Perpinyà gràcies al Programa ERASMUS.

Respecte de la formació d'adults i la formació permanent, s'han endegat iniciatives per mitjà del GREC, l'Associació Politècnica, l'Escola Catalana, el Centre Cultural Català i el Centre de Documentació i d'Animació de la Cultura Catalana de l'Ajuntament de Perpinyà, la delegació d'Òmnium Cultural (Òmnium Cultural Catalunya Nord) i el Servei de Llengua de l'Institut Francocatalà de la Universitat de Perpinyà.

Quant a la formació dels ensenyants, el departament de català de la Universitat de Perpinyà ofereix una formació contínua en llengua catalana. A l'Institut de Formació del Professorat, un professor dona cursos de llengua i cultura catalanes. Per als professors de preescolar i primària, aquest institut limita la presència del català en la formació dels ensenyants a un màxim de 35 hores de classe al llarg dels dos anys de formació. El reciclatge anual dels professors de secundària afecta la meitat dels 50 ensenyants que donen classes de català, mentre que només el 7 % dels professors de primària segueixen aquests cursos. Per completar la seva formació, nombrosos ensenyants participen regularment als cursos de formació mútua d'ensenyants de tots els territoris de llengua catalana, organitzats dins el marc de la Universitat Catalana d'Estiu. De més a més, el SEDEC de la Generalitat de Catalunya ha col·laborat amb diverses associacions de la Catalunya Nord per oferir la seva experiència en matèria de normalització lingüística en l'ensenyament. Al llarg dels darrers dos anys, alguns especialistes han donat assistència tècnica als professors del cicle de 12 a 16 anys. D'altra banda, des de 1989 s'han establert relacions entre els especialistes del SEDEC i els professors de primària de les escoles catalanes La Bressola i Arrels.

Pel que fa als organismes d'inspecció, la responsabilitat administrativa de l'ensenyament de la llengua catalana a les escoles públiques depèn del Rectorat de l'Acadèmia de Montpeller i de la Inspecció Acadèmica de Perpinyà (per a l'ensenyament primari), mentre que l'IFC de la Universitat de Perpinyà s'encarrega de la inspecció a secundària. Fora del territori, es donen classes de català en algunes universitats franceses: Ais de Provença, Lió, Grenoble, París, Rennes, Tolosa, Clermont-Ferrand, Marsella i Talence. Finalment, cal esmentar que una enquesta recent revela que el 83 % de la població és favorable a la possibilitat que tots els nens puguin aprendre català a l'escola i que el 57 % desitgen que els seus fills l'aprenguin.

Autoritats judicials

Sembla que el català no té cap reconeixement oficial en aquest àmbit. Només en casos molt excepcionals hi ha intèrprets disponibles si els interessats n'assumeixen la despesa.

Autoritats i serveis públics

El català no és mai utilitzat en les relacions entre l'Administració de l'Estat i l'Administració regional i els ciutadans. A nivell local, el català és present en la vida pública des de la intervenció en els debats polítics, els anys setanta, d'organitzacions polítiques i cíviques que utilitzen el català com a llengua d'ús habitual. Més tard, el desenvolupament creixent de les relacions administratives amb la Generalitat de Catalunya i els organismes provincials i municipals de Catalunya ha contribuït molt a reintroduir el català en un àmbit d'on havia estat bandejat des de feia més de dos segles, la qual cosa ha creat un impacte important sobre les actituds lingüístiques de la població, tot i que aquests contactes es limitin sovint a intercanvis transfronterers. Sembla que l'Ajuntament de Perpinyà està actualment en condicions d'atendre en català els ciutadans que ho demanin.

En canvi, en els serveis públics només s'utilitza el francès (rebuts del telèfon, anuaris, indicacions als hospitals, rebut de l'electricitat, rètols a les oficines de correus, cartells i avisos a les comissaries, etc.).

Quant a la toponímia, hi ha rètols bilingües a l'entrada de la majoria de municipis, tot i que el nom català estigui sovint reduït a un ús folklòric. El 1993, l'Ajuntament de Perpinyà va decidir instal·lar plaques en català als carrers del municipi i senyalitzar progressivament en català les entrades i sortides de la ciutat. Sembla que gairebé el 70 % de la població consultada és favorable a la retolació bilingüe. Tampoc no existeixen grans obstacles perquè els ciutadans puguin adoptar i utilitzar oficialment les grafies i formes catalanes de noms i cognoms.

Mitjans de comunicació i tecnologies de la informació

Sembla que no hi ha cap política oficial de suport a les indústries de la informació que utilitzen el català, excepte en alguns casos puntuals, com el de Ràdio Arrels. De més a més, quan el setmanari *El Punt Catalunya Nord* es publicava només en català, la Prefectura dels Pirineus Orientals va impedir la inserció d'anuncis oficials al·legant que l'ús del català era incompatible amb aquest tipus d'anunci, tot i que la revista respectava les disposicions legals en vigor.

El diari *L'Indépendant* gaudeix d'una situació preponderant en el món de la comunicació de la Catalunya Nord i presenta uns índexs de penetració dels més elevats de França: el seu tiratge és d'aproximadament 50.000 exemplars diaris (per a una població de 360.000 persones). El català, però, només hi és utilitzat cada dos o tres dies en petites ressenyes culturals.

Existeixen algunes publicacions periòdiques de difusió restringida (poc més d'un centenar d'exemplars): *L'Alba* (de tipus cultural), *El Fiçó* (satírica) i *Terra Nostra* (revista cultural trimestral bilingüe). A Perpinyà, es podia comprar diaris i revistes editats a Barcelona i a València, però la manca de rendibilitat va fer que se n'interrompés la difusió a partir del maig de 1994.

Pel que fa a la ràdio, els programes en català que tenen més audiència són els de Radio France Roussillon (46 % de l'audiència), que ha mantingut una evolució molt positiva al llarg dels darrers anys. Els segueixen els programes de Ràdio Arrels, que té una audiència del 25 %. Aquesta emet en quatre freqüències de l'FM, 24 hores al dia (50 hores setmanals de programació són de producció pròpia). A Perpinyà, és possible sintonitzar els programes de les emissores de ràdio de Catalunya (Catalunya Ràdio, Catalunya Música, etc.). Una enquesta ha revelat que el 36 % de les persones enquestades declara escoltar ocasionalment o regularment programes en català.

Els programes de televisió de TV3 i Canal 33 són rebuts a pràcticament tot el territori. Els repetidors que permeten accedir als programes de la televisió catalana són finançats per les autoritats regionals i locals del Llenguadoc-Rosselló, i també gràcies a alguns ajuts de la UE. Gairebé la meitat de la població mira els programes de la televisió catalana i l'audiència general es reparteix de la manera següent: France 3 (56 %), TV3 (43%), TVE (14 %) i Canal 33 (11 %).

Això no obstant, un informe del Consell Superior de l'Audiovisual a França constata un descens del nombre d'hores de programació en català en els mitjans de comunicació francesos des del període 1991-1992. De més a més, els telespectadors rossellonesos de TV3 declaren que no sempre entenen fàcilment el significat de les paraules que s'hi utilitzen i que els programes tracten de manera massa específica d'esdeveniments de Catalunya i d'Espanya, sense informar prou sobre la Catalunya Nord.

Finalment, l'associació Arrels està organitzant, amb la col·laboració de la Generalitat i l'assistència tècnica de l'empresa rossellonesa Tecsol, un servei telemàtic d'informacions sobre l'actualitat catalana.

Producció i indústries culturals

La producció literària en català a la Catalunya Nord ha estat tradicionalment molt rica i singular, tot i que l'expansió del monolingüisme francès i els efectes de les dues guerres mundials hagin accentuat el retrocés del català en aquest àmbit.

Els anys 50, sorgiren nous moviments literaris en català com a conseqüència dels nombrosos contactes amb els intel·lectuals catalans exiliats, que portaren a terme la publicació de nous llibres i col·leccions (Edicions Proa i la col·lecció Tramuntana). Un grup d'intel·lectuals formà el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans i creà la revista *Sant Joan i Barres*.

La voluntat de promoció de la literatura catalana i la presa de consciència s'accentuaren al maig de 1968, i el 1969 es va inaugurar la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent. Paral·lelament, sorgiren nous dramaturgs (la qual cosa augmentà el nombre d'obres representades) i cantants de la Nova Cançó Catalana. L'apogeu de la prosa en català tingué lloc a les dècades dels anys 70 i 80.

La poesia nord-catalana també és dignament representada per autors que tenen ressò arreu del domini lingüístic català. Actualment, el conjunt de la vida cultural de la Catalunya Nord sembla gaudir d'una certa normalitat, la qual cosa s'ha traduït, per exemple, en la creació d'un premi literari Vila de Perpinyà «Modest Sabaté», en l'aparició de les edicions *El Trabucaire* i en la creació de la Llibreria Catalana. Tot i així, el nombre de llibres publicats en català continua essent limitat.

Pel que fa a les activitats teatrals, el teatre popular coneix des dels anys 70 un fort creixement. Molt localista, es dirigeix bàsicament a la població rural d'on han sorgit els autors i els actors: hi ha grups de teatre a Ceret, Sureda, Sant Llorenç de Cerdans, Millars i altres pobles. Dos grups de teatre (Ultrera i Fontfreda) representen exclusivament obres en català, mentre que el grup Tururut-Màgic Utòpic actua en francès i en català. La regió Llenguadoc-Rosselló i l'Ajuntament de Perpinyà han portat a terme algunes accions de suport a l'ús del català en el món del teatre.

Quant a la recerca terminològica, aquesta forma part del programa d'estudi de tots els estudiants de la llicenciatura de català de la Universitat de Perpinyà i s'han fet diferents tesis sobre vocabularis d'especialitat. Aquests treballs són enviats regularment al TERMCAT i als serveis de terminologia de les universitats catalanes.

El món socioeconòmic

El català només és ocasionalment una condició necessària per accedir a certs llocs d'atenció al públic. Al juny de 1994 es va fer una campanya publicitària en català mitjançant cartells al carrer. Tot i això, l'ús de la llengua en la publicitat a la televisió és inexistent, i només algunes poques associacions d'empresaris han dut a terme campanyes de promoció en català. Les grans superfícies de Perpinyà utilitzen la publicitat en català per atreure el «turisme comercial» procedent de Catalunya, la qual cosa ha provocat una situació de bilingüisme francès-català en els supermercats de la regió. És també cada vegada més freqüent la utilització del català en les relacions informals que tenen lloc a les botigues.

Ús familiar i social del català

Tot i que només una minoria culta s'adreça als seus fills en català, és principalment l'entramat de relacions familiars (encara que els matrimonis endogàmics hagin disminuït molt al llarg dels darrers anys) i el cercle d'amistats els factors que asseguren la transmissió i l'aprenentatge del català. Així, la gran majoria de la població catalanoparlant (prop del 90 %) no ha decidit mai aprendre el català: ho han fet «naturalment». No obstant això, els parlants indiquen que el fet de saber parlar català continua tenint connotacions negatives des del punt de vista de l'estatus social.

Pel que fa a la religió, la llengua d'ús majoritària és el francès, excepte si els interessats ho demanen als casaments i als enterraments. Des del punt de vista lingüístic i cultural, l'Església ha tingut un paper tradicionalment ambigu: d'una banda, ha conservat la llengua catalana (sermons, cants corals, etc.) i ha contribuït al manteniment o a la recuperació de les manifestacions religioses en català, tot participant d'altra banda, activament en el procés d'aculturació a través de les escoles religioses i de les classes de catecisme. L'Ajuntament de Perpinyà accepta l'oficialitat dels casaments civils en català.

Quant a la vitalitat lingüística, l'opinió general de la població és més aviat pessimista: una proporció important de persones considera que l'ús del català és en regressió constant, tot i que el 50 % diu estar molt lligat a la seva llengua. De més a més, molt pocs joves no autòctons demostren interès per aprendre el català.

Intercanvis transfronterers

Al llarg d'aquests deu últims anys, s'han signat nombrosos acords de col·laboració entre la Generalitat de Catalunya i un bon nombre d'institucions de la regió: l'Ajuntament de Perpinyà (per a la promoció de la difusió de la llengua catalana), el Consell General dels Pirineus Orientals (per a temes lingüístics), la Cambra de Comerç i Indústria de Perpinyà (per a la realització de les proves del certificat internacional de català) i la Universitat de Perpinyà (per a temes lingüístics). De més a més, la Generalitat ha col·laborat en els cursos de català organitzats per Òmnium Cultural de la Catalunya Nord i en altres àmbits: intercanvis de professors, assistència tècnica, recerca sociolingüística, terminologia, elaboració de materials didàctics per a l'ensenyament del català, activitats de reciclatge, amb la participació de professors de la Catalunya Nord en els cursos organitzats per la Generalitat; formació permanent d'adults, estudis sobre els procediments d'avaluació, etc. També existeix un acord entre diferents universitats de tots els territoris de llengua catalana, entre les quals hi ha la de Perpinyà, per expedir diplomes comuns de tercer cicle.

La situació econòmica marginal del departament dels Pirineus Orientals a França pot millorar com a conseqüència del desenvolupament de l'Euroregió que inclou el Migdia-Pirineus i Catalunya. El coneixement de la realitat lingüística i social de l'altra banda dels Pirineus ha comportat un augment de la sensibilitat lingüística, a la vegada que la importància de Perpinyà com a capital de l'Euroregió estimula la promoció d'intercanvis polítics, culturals i econòmics amb Barcelona i suposa, per consegüent, una promoció del català.

L'evolució recent del català a la Catalunya Nord ha estat condicionada per un procés de francesització continuat que s'ha anat estenent des de les grans ciutats als pobles, i també per la instal·lació creixent de jubilats procedents d'altres

Conclusions

regions de França. Aquests factors han contribuït en bona part a erosionar la identitat catalana i a interrompre la transmissió intergeneracional de la llengua.

Els joves autòctons mostren un renovat interès per l'aprenentatge del català i, en aquest sentit, el paper de la Universitat de Perpinyà, amb la seva pròpia planificació d'estudis lingüístics de català i en català, i la creació del CAPES de català, reforça aquesta situació favorable per a l'extensió de l'ús social de la llengua catalana a la Catalunya Nord. Tot i així, cal subratllar que la presència i l'ús del català a l'ensenyament encara no són satisfactoris, malgrat la bona voluntat demostrada per les escoles públiques i el treball dut a terme per les escoles privades catalanes.

Finalment, és destacable i encoratjador el fet que si fins fa poc la transmissió del català s'havia concentrat en els pobles petits, actualment siguin els pobles i ciutats de més de 5.000 habitants on es detecten les actituds més favorables al català.

Notes

1. L'autor vol agrair la col·laboració d'Aina Villalonga, que va elaborar la primera versió de l'informe *Euromosaic* sobre el català al Rosselló.
2. Com a ministre de la Instrucció Pública (1879-1883) va impulsar l'ensenyament primari gratuït, laic i obligatori.

